

«Iniziativa ha sensibilisà per la plurilinguitad»

Radunanza da delegads da la Lia Rumantscha a Scuol

■ (anr/fa) Augmentar la preschientscha dal rumantsch en il sector politic e resguardar la voluntad dals abitants tar fusiuns da vischnancas: Quai è stada la radunanza da delegads da la LR a Scuol.

«L'onn passà è stà caracterisà da las stentas da rinforzar il preschientscha dal rumantsch, grazia a la collavuraziun cun las uniuns affiliadas fitg fritgavla ans è quai strategìa bain», ha menziunà Duri Bezzola, il president da la Lia Rumantscha (LR), sonda a Scuol a chaschun da la radunanza da delegads da la LR. A quella han preni part ultra da las 41 delegadas e delegads il cusseglier guvernativ Martin Jäger e l'incumbensà chantunal per la promoziun da las linguas Ivo Berther. «Exempels da quella collavuraziun èn las tractativas cuminaivlas cun la Surselva Romontscha en chassa fusiun da la vischnanca Ilanz/Glion e medemamain da l'Uniun Rumantscha Grischun Central tar la vischnanca fusiunada Albula/Alvra.»

«Nua ans chattain nus e nua giain nus?»

Il regent Martin Jäger, schef dal departament d'educaziun e cultura, ha affirmà che la trilinguitad dal chantun Grischun stettia fitg a cor a la regenza grischuna. El ha numnà intgins puncts davart la situaziun dal rumantsch e co che quella sa pudess sviluppar: «Cun deliberar la produziun da la 'Fibla rumantscha' en ils idioms puter, vallader e sutsilvan ha la regenza dat definitivamain il signal da partenza per l'elavuraziun dals meds da l'instrucziun da lingua per las scolas idioma-

Urs Cadruvi, Jon Domenic Parolini e Duri Bezzola (da san.) a chaschun da la radunanza da delegads da la LR a Scuol.

FOTO F. ANDRY

ticas, ils quals vegnan a nascher en ils proxims onns parallelmain a la nova generaziun da meds d'instrucziun en rumantsch grischun», ha ditg Jäger. El ha menziunà las linguas estras en la scola primara, in tema che vegnia discussiunà en tut la Svizra: «In effect è la sensibilisaziun per la plurilinguitad en tut il pajais, quai serva era a la discussiun correspundenta en noss chantun.» Martin Jäger ha dà in sguard vers l'avegnir: Ch'ins

haja ils ultims onns s'occupads cun success da l'elavuraziun d'ina lescha da linguas naziunala ed ina chantunala, «uss però stuessan las organisaziuns linguisticas puspè s'occupar da las dumondas, nua giain nus e nua essan nus en tshintg u diesch onns?» Ch'el porschess gugent maun per realisar ideas e visiuns a favur da la trilinguitad e la lingua rumantscha, ha ditg il cusseglier guvernativ.

Per exempel la fusiun Albula/Alvra

Ses collega futur Jon Domenic Parolini ha punctuà l'importanza da las scolas medias privatas era per il rumantsch, causa ch'i vegnian qua instruids era ils futurs magisters e magistras rumantschas. En vista als problems finanzials da l'Institut Otalpin a Ftan (IOF) ha'l deplorà la decisiun dal parlament da betg laschar manar a las scolas medias privatas partiziuns d'informatica. Duri Bezzola ha dat in sguard retrospectiv

e menziunà il punct lavur politica, al qual ins haja dà l'onn passà grond pais. El ed Urs Cadruvi, il secretari general da la LR, han declarà pertge che quella lavur duess daventar in sector central per la lavur operativa da la Lia: «Esser activs sin champ politic, p.ex. cun preschentar la lingua rumantscha en chasa federala e fundar qua ina gruppa parlamentara, promova la preschientscha dal rumantsch e gida a noss avis a cuntanscher nossas finamiras», ha ditg Cadruvi. In sector politic d'importanza per il rumantsch èn las fusiuns da vischnancas: «En il cas da la fusiun Albula/Alvra fissi stà forsa giuridicamain pussaivel da sfurzar ina vischnanca monolingua rumantscha», ha menziunà Bezzola, «quai gess però cunter la voluntad dals Rumantschs en quella regiun, perquai han ins decis da laschar il status biling.»

Lia Rumantscha activa durant il 2015

Las tractandas statuaricas ha evas la radunanza da moda speditiva. Il budget 2015 prevesa expensas da var 3,5 milliuns francs. Per proxim onn ha la LR p.ex. l'intenziun da realisar il project «Omigi a Tista Murk», il qual avess cumpli dal 2015 ses 100avel anniversari, cun dieta e teater a Müstair e Surselva. En il sector furmaziun vul la LR sviluppar ensemen cun experts in concept complessiv per ademplir ils basegns da la scola rumantscha futura. «Ins vul era procurar ch'il model da coesistenza, idioms e rumantsch grischun, vegnia implementà da maniera adequata en il Plan d'instrucziun 21», ha menziunà il president da la LR Duri Bezzola.